

מהתחלה!

מאת אהרון מגד

בדצמבר 2012; ירידת כוח העבודה האזרחי ב-1973-1976 מ-52.59% ל-48.52%; העסקת 70,000 עובדים בערביי השטחים; ירידת חלקו של התל"ג ל-68.2% ל-60%; עליית אחוז המועסקים בנאף הפיננסי והשירותים העסקיים מ-4.9% ל-7.2%, ובענף השירותים הציבוריים מ-22.6% ל-28%, ולעומת זאת ירידת אחוז המועסקים בתקלאות מ-10.4% ל-6.4%. כל זה כאלף כאה, ואילו הייתי פרופסור לסוציולוגיה, הייתי נותן לעבודה סמוניונית זו ציון כמעט-סיביריאה.

אבל כשאני מהפס את המסקנות, כשאני גיניע ל"שורה האחרונה", מה אני מוצא? — ראשית, אני מוצא קטלוג של כל ההתבטחות הסר בנות האפשריות, שרק בפרשת "ניצבים" שבספר דברים אפשר למצוא כמותו (דוקטרינה, עממאות, לא התגשאות ולא התבללות, משק הנושא את עצמו, תופת, פיתוח, צמיחה, הפערים, תבנה סולידארית אך סובל לנית ופחחה, הלוציות לקורות והצטיינות, חרות מדע, עידון ויעול, השיתות הציבוריים, וכו' וכו'), שמרוב שהוא מכליל לייכד הרבה ניגודים הוא מתמסס ומבד בשמירהוהר של ספריו עליו; ושנית, קושבות לעינו, סדפים בה רבים בחוברת, התיבות, "מדינת רווחה" ו"מדינת אכזבה", או בגירסה אחרת: "קיום לאומי איכותי ותור" מה איכותית אוניברסלית" (שהוא) כפי שגורו, המירוש המודרני-סובלני לסיסמה התנכ"ית"בגוריונית", אור, לגויים"). והשאלה הנשאלת למקרא הניסוחים הסוציולוגיים-משיחיים האלה, בלשון העברית-המפולארי האמריקאי (השורה זאת ולשונן העברי של בגוריון, של ברך כעלון!), היא: האומנם זהו הרבר הדרוש של שחה, שאילו צריך לחתור — "מדינת רווחה" (מכונית לכל פועל"), המדינה איכות אוניברסלית" (לעם עם ישראל לתרום לעולם את המטעניאל האיכותי הגנוז בו" — ואמר בחוברת) ? או אולי להיפך: מדינת צנע ותידוש האמונה ב" עצמנו?

כי מחלת המדינה היום איננה רון, אלא השמות "יתר" והגוף הזה של החברה הישראלית כמשקן והולך מיזם ליום, טופש ונאלץ, מצלה פיטה עלי ככל, וככל שהיא משמין יותר כן הוא וולל וכובא יותר, ואין מי שיאמר לו: הפסק לזולל כליכך הרבה, כי אתה הולך ומתנפח ואפך והתפקע כנאך נפחה! הפסק להשמין, כי גופך נעשה רפוי יותר ויותר ואתה כבר לא מסוגל לעבוד, עודד מעט גם לכתב את תהיה מסוגל! ואם תקרה בולחה — לרוץ לא תוכל בכלל! הפסק להשמין, כי הלב נחלש אצלך כרוב שומן ויום אחד תקבל שבץ!

אין מי שיאמר לו זאת, כי הכל חוששים להיות, לא פופולאריים! אישן מניחים לו, לגוף החולה הזה, לזולל ממחוקים, ועונות במקום להם, ונותנים לאינפלציה להתנפח, שבר צמיד למדד, מדד צמיד למחירים, מחירים צמודים למחירים, רווחים צמודים לתאנות ותשקים — והבולון הזה העשוי מן המדיה-העיוור של פרה אקראית, מתנפח והולך, מתהדר והולך, עד שיום אחד —

וכפלת-העבודה, זו שהיא בת-בתם — דור שלישי — של יושבי אוהלים, חרשים ורועים ושומרים ומייבשי-ביצות, אומרת גם היא — כדי להיות עוד יותר פופולארי: מדינת רווחה! הליכוד הלעיש אתכם בשיבוטים ואחזו ולעיש אתכם בלוחיתים; והתסתדרות — זו שייסדו אותה אנשי אחרות-העבודה והפועל-העציר וגודר-העבודה — תמכת בשיבולות של עובדים המשתלמים 60 אף לחודש, 80 אף, 100 אף, 120 אף!

וזאת, במקום שתאמר מפלגת-העבודה — ובעקבותיה ההסתדרות: לא, מדינת רווחה לא תהיה חתם שלטוננו! אנהנו גכביד את העול על עצמנו! נעבוד קשה יותר ונחיה בדמתימים נמוכה יותר! נשים קץ להשתוללות של גירפת הרווחים, במאות אחוזים, ונגביל אותם בשיבולות! נפקח על כל המחזורים! נצטמצם! נחיה פחות טוב משי יחינו עד עתה, מלבד אלה שהיחם קשים עתה, שלהם יהיה טוב יותר! ולא רק זה — אלא אנו גם נחש את רוח התנדבות! פחות לקבל — יותר לתת! האין זה נשמע אנאכרוניסטי? דורך חודש רוח ההתנדבות? — האין זה נשמע אנאכרוניסטי? דורך קישוטי? אוטופי? נאכרי?

אני מעלה מכהשבת את תנועת האיגודים המקצועיים הברזיטים: תנועה לא מסורה, "הלוצית", ללא דחפים אידיאולוגיים, גם ללא רקע בארכיטקטורה; פרגמאטית ותועלתנית, והמה תנועה זו, במשך שנים, מאז עלות הלייבור לשלטון, קיבלה על עצמה כרצון ריסון עצמי בתכונות הסכר: לא לעלות על 5% בשנה! זה במדינה שח" מושב (הישראלי המקורי) של "שכר-צמיד-למדד" לאינדקס-קיימים! במדינה ששיצור עליית-המדד השנתית שלה עלה תמיד על 5% הגיע גם ליתר 10%! היא קיבלה על עצמה והיא קיימה! ואם היו איגודים, או ועדי-עובדים מקומיים שסטר מן הקץ — קונגרס האיגודים קרא אותם לסדר ואילק את הסדרים! מדוע? — בגלל הרגשת אחריות קולקטיבית, והכרה שאינפלציה זוהרת או מידרדרת היא לרעת הפועל! וכך אמנם מונהגה רוסטה האינפלציה! — האין זו, רוח התנדבות?

מדוע, אם כן, יקשה כליכך לתאר בנפשנו, שבמדינה ענייה ורדופת-מלחמות זו, החיה מנדבות, האיכות יותר משיאה עושה, שהבוגמה הפועלית — המפלגתית וההסתדרותית — היא הניכת מסורת הלוצית, עיונית-סוציאליסטית — לא תיהכן התרחשות הגס הזה — כן, גם בשנות הארבעים ושחצונת. שיום אחד, והנה, הריחה רוח אחרת מסביב! שיום אחד והנה תיקראה עצרות פועלים, במקומות-העבודה, ואזוריות, וארציות, ובת דובר גל שון אחרת! בלשון של אנחנו אחר ראים, ועליכן אנחנו מקבלים על עצמנו, ואם לא אנהנו — מי? — האם לא ברור שעלידי כך לא נחלש אלא נתחזק?

החזק לא להיות פופולאריים! האיוולת שבפחד הזה! אם זכתה תנועת-העבודה להגמוניה נפש במשך יותר מחמישים שנה, הרי היה זה מפני שהחיסוריה גמלה לה בשלבי-התחדה על כך שהלכה נגד הניחות, הפופולאריות, של העלנתות ורדיסות-רווחה! על כך שקיבלה על עצמה מיוצן את כל הקשיים הכרוכים בגושיה בצול החיזים לאומית, כחור ויתור על, רווחה ואיכות אוניברסלית! ואם איבדה תנועה זו את ההגמוניה בעש (עוד לפני שאיבדה את השלטון) — הרי זה משום שהכניעה לנטיית, הפופולאריה ונגריה אחרית! וגם היום — העם רק יודע לה אם הדבר אליו אמת, והחיה זו אמת קשה, הוא יגמול לה, אם לא תתנין לו, אלא אם תבוא אליו בתביעות. העניינו עלינו מצוותי — קרא ביאליק בסופו של אחד מאמרינו הבודעים, ולא היה עוד כתופה הזאת לחלשיה, למורך, לחוסר אמון האמונה, שבה, העמדת מצוותי — היא-הדרך היחידה לחיזוק.

הבעיה איננה הממשלה הנוכחית, העומדת ערים וערייה לעינו עם; הבעיה היא כפלת-העבודה, מה היא מעינה כאליטרובית, בלעד צוות אחר ותמיכה-גמול קלים, שקשה לראותם בעין בלתי-ביוזינה?

על הממשלה הזאת אין מה לדבר, היא מדברת בעד עצמה, בשיחה בסיומת לפני גיזם אחדים, נזרקה שאלה: מדוע לא מתפתחת סאטירה פוליטית ברמה הישראלית העכשווית? הסיבה בורה כאר סאטירה לית: המצוינות המורטיות האומיות מבקשת סאטירה העושה על כל רסון-יוצר, מוגולוגים ודיאלוגים של ערים בשיבוטים האחרונים בלבד, עיונים להבטוף לקובץ מנותח ללעג ולליעג יותר מכל אנתולוגיה של הסאטירה העולמית, "ממוליק", דרך, "ושצינקה, אל הפליגים-העציריים, הוא היה כולל בתוכו מערכונים וסקטשים כמו: "הער דויד לוי נואם לפני קהל של יורדים בגיריווק, ובבטית להם — במאטום של גער מכותה וידי המדקלם את ישיעהו פרק מי" — פריגי-יורדים וזלים יותר, מכוונת כביסה ללא מיסים (כי תבוא) אל הארץ!); את דוא"ל לוגי-העלונים בין ארץ שרון ונאל דיון; את מוגולו-ההגד של הער באוגוסט ארליך, המשיב לשאלות כתבה-ספולוניה דובר עלייה המדד באוגוסט — בהקעה של דג קפוא שמחור-לא-עלה — כי דבר לא קרה, שום אסון, הכל מתגולל כפי שצריך היה להתגולל, שני מליין ועוד שני מליין הם ארבעה מליין בריוק כמו ששתיים ועוד שתיים הם ארבע, ועלמנו הוא הטוב בכל העולמות האפשריים; את המיגרה התהה (בסקטש קצר מאוד, בן גרע, בשם "החולה המדומעת"), של הער נודע לתכנים המקיפים אותו: "הכותה, למה אתם מניעים אותו?" את מוזה, גם הוא בארציות, של סגן ראש-הממשלה, המסביר מדוע הוא מערער, אם מתבשר; את כהנה, "קשה להיות יהודי", של הער ברק, המתאר בחיחות-דעת של גביר בעיירה, איך הוא משחלת על שבטי-שושבה תפקידים; לרבות ניהול המשרטה, ויוצא שלם, בבריות גינאפ מכולם; את מערכון, "העכבר ששאף", המראה את הער עור וריצבן רועם על הרולד סונדרס ליד הבאר — "אל תלמדו אותנו מה לעשות! אתם מפסידים בכל מקום!" (בסגנון "הדוגרי", הישראלי, שהתחלטה, שהולל בלשונות זה שלוש-שנה) — ומעין בינתיים ביטא את אחריו בעגור עברון; או — אם לחזור כמה שיבוטים אחרים — את התמנה התיסטורית (שכבר ציינה כאן לשבח ברשימה אחרת) המראה את ראש-הממשלה בשיחה-התעופה עטרות, תורר כמצי רם, לחנן את ידי קבלת-התפנים, וכסריו, שיכור-המחלחות; "זה היה נפלא! נפלא! יוצא-מנהלל!"; לסאטירות כאלה לא דרוש דראטור כחונן; דרוש כתב עם רשמקול; לא דרושים שתקנים, אלא קשינים וכיכשרים בלבד.

הממשלה הזאת כבר עשתה את שלה, היא שלפה את הרוי הרא" צינה תוך הצינות ותלחה מן את ענבה כבוו החיפור, עם של צינים היא הפכה לעם של צינים, עכשיו היא עוקרת גם את העצ"י ושהה אותו בראש המלה, "חוק", ח"כ אמנון לין, סגינור שלה, מכיון קבל עם, מבלי להסכים, בלוחיות האמצעניות; לשרים ביתר לשקר, וכ להסב"ל מותר, אין זה מחייב אותם לעום מקצועות, וזה קדימה קטיאנית כמעט והעם לזכר את חלקם; לא הארונים כותר, מדוע לא לאיווירינקר? והתמנה המהווה דוגמה ומופת, בבחינת, "כזה ראה וקדש" — היא זו המראה בגושה את הבעיה החלוצית של הקמת מעלה-אדומים ב", בזמן קצר יותר משהוקמו יישובי חומה ומגדל! — פחות מעשרים-ארבע שנות! הכל התניינו למיבע: "מש" כדי להתקוות, השילון, המנים, מחלקת ההתיישבות של הסוכנות, הקרן-הקיימה... הדפורים גורפים, מופנים מעלים ומוזימים, משאיות עומסות ומריות, ורועות ושואות מוכיחות — פח, דלי ופח... יורש שמחה, דין נתחז"י" — כמו בסיסי ארץ-ישראל הישנים... וזה משיבוטות השילון הבחל הזה? — הממשלה כעריבה על המערכת של הצינים! כמו בימי החורבים, כשבטות החשיפה היו מקבלים את גגיהבת לפני שיבואו השטורים כמו בימי גירות, "הספר הלבן" של ממשלת המנדטאט, כשהיו מקיפים קיבוץ — אכן, "החמה ומגדל" — מוך ינפח אחת! ובמפלגה-אדומים ב" — מקור גאוזה ושמהה ל-ישראל! — גינחה הממשלה הישראלית את החוק הישראלי בתחרות לערפוביות-השורבה הזאת — היא הקדינה בשתי שנות וחצי את חן הזו של בית-הדין הגבוה לצדק! (מתיאור-כפיים קצונות וקריאות א-ל-א-ישראל! של שבת באיסטדון).

הממשלה הזאת כבר עשתה את שלה: במשך שנתיים הפכה עם של צינים לים של צינים, שאינו מאמין עוד לביסאטות הארץ מיות, שעל מרכבות-האש שלהן עלה בנן בסערה לבלשון, ולא ב"חוק וסדר", כן היסאטות הלאומיות לא נותרו אלא גינני-השק שבין התמקחות-קמעונות אחת לשנייה; ובחוק-יסוד אין עוד אמון; אם אי-אפשר להסר את החוק בגלוי, עוקפים אותו, אם קשה לעקוף אותו — מתוקפים תיקננדה-חוק, (וזהו כבר סאטירה כוללית אחרת: "השדני-נגד-העצמה"), "ששם אלהים — לכו!" — קרא כאן יותם שבטוש שערב, בחשבון היסטורי נזקב וחרף; והממשלה הזו חלק, כי היא גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה.

אבל השאלה היא, כאשר, מה מעינה מפלגת-העבודה לחילופין, היא מעינה צוות אחר, וזהו הדבר הקל ביותר: כי כל תרכב שתציע כחון מכהר בעלי-הסיון השפויים שברשהה, שכל אחד מהם ראשו על תכופי — יהיו טוב יותר מן התרכובת הנוכחית של חוסר-אונים, בלבול, קאפריזיות ושחצונת. צוות-הניהול יהיה טוב יותר, זה ברור, אבל מה הוא יגלה? מפלגת-העבודה עוסקת בפוליטיקה-יעירה במקום להתכונן לכהר פכה.

כי מה שדרוש עכשיו לראץ הזאת הוא שינוי-ערטין במסכני: עיצוב דמות אחרת לחברה הישראלית. קראתי בעיתון את, "התכנית הלאומית של מפלגת העבודה" — חוברת בת 75 עמודים, שחוברה לעידי הועדה לצוותי-השיבה במח" לקת המקר של המפלגה, וזהו עבודה כעיונית-יונינת שניכר כי השקעה בה מחשבה רבה ורגינית. יש בה ניות מצב ואתלתיים, מיומנו בעולם, יחסינו עם ארצות ערב ועם ערביי א", הובשי הסכמי השלום ועתיים, מצב הצינות ויחסי ישראל-גולה, סיכויי העלייה ניותו התחלתיים החברתיים והכלכליים בעשור האחרון, המליבה של משיק והסכס, בעיות החינוך, היבטים מסיכולוגיים וסוציולוגיים של המשבר הרצני" (משבר האמוני", ועוד. כל זה הוא סיטום מצבה ונוסחה-היט, מפורט מדי וסביר מאוד, של דברים שבחלקם הם גלויים לעין ובלחלקם הוביים בחר מפרשים ולוחות סאטיריים. (משל: גידול האוכלוסיה ב-40%, וגידול מקביל של כוח-העבודה